

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 4 K. Uredništvo in upravnništvo Celje, Schillerjeva cesta št. 3. Rokopisi se ne vračajo. — Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju.

# ZADRUGA

LIST ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO  
LAST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

Cene inseratom po dogovoru. — Interurb. telefon št. 3. Poštno-hranilnični račun št. 72.539. Ponatisi so dovoljeni le, ako se navede vir. — Reklamacije glede lista so poštne proste.

VSEBINA: Vojna posojila. — Misli zadružnega strokovnjaka o nalogah morebitne skupne zveze vseh zadrug na slovenskem ozemlju. — Kako si mislijo Čehi rešitev valutnega vprašanja. — Češki finančni minister dr. Rašin o najbližnjih finančno-političnih nalogah. — Agrarno vprašanje v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. — Protialkoholna zakonodaja. — Padanje cen. — Valentin Žun. — Kmečke pravice v Srbiji. — Izdelovanje poljedelskih strojev v Jugoslaviji. — Dvignite kmetijstvo. — O redilni in zdravstveni vrednosti vina. — Izdelovanje skroba v gospodinjstvu. — Priredba občne pridobnine za leto 1918. — Naredbe Narodne vlade SHS v Ljubljani. — Zadružne in gospodarske novice. — Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

## Vojna posojila.

Češki zadružni časopis »Vestnik založensky« piše:

Povpraševanje, kaj bo z vojnimi posojili, je na dnevnem redu. Kako naložiti papirje vojnih posojil? Ali jih kaže prodati, četudi z izgubo? Ali raje počakati v nadi, da se zadeva vojnih posojil končno vendarle zadovoljivo reši? Na vsa ta vprašanja je danes nemogoče zadovoljivo odgovoriti, zakaj nesigurnost glede končne usode vojnih posojil je velika in tudi vprašanje, kakšno stališče bo napram vprašanju vojnih posojil končno zavzela naša nova država, je še odprto. Izjave naših državnikov v tej zadevi še niso pozitivne, načrti in predlogi raznih zasebnikov in neodgovornih oseb ne pomenijo mnogo, ker so pač le zasebna mnenja piscev. Končni sklep glede vojnih posojil še ni storjen in bo mogoč šele v zvezi s celo upravo in z likvidacijo avstrijskih in ogrskih državnih dolgov, posebno vojnih. Zato je tudi naše mnenje le subjektivni nazor in ima pomen le v toliko, da nam ga narekuje hladni razum.

1. Predvsem se treba odločiti za načelno stališče k problemu likvidacije avstrijskih in ogrskih državnih dolgov sploh, katerih sestavni del so baš vojna posojila. Iz mednarodnega prava ali vsaj iz mednarodnih šeg je možno izvajati, da ozemlju, oddeljenemu od neke države, torej delnemu ozemlju razpadle države ostane gotova sorazmerna kvota prej skupnih normalnih državnih dolgov, v kolikor so ustavno neoporečni; tega načela se bo v danem položaju držati tembolj, ker ima na predvojnih državnih dolgovih Avstro-Ogrske znatni interes v prvi vrsti inozemstvo, bodisi ententno, bodisi neutralno. Na podlagi teh pravnih načel pa se bo tudi težko dalo zahtevati od novo nastalih držav, da bi prevzele delne zneske vojnih dolgov bivše države, kateri so se napravili z namenom, da bi se zatrlo narodno in politično moč narodov, ki so si ustvarili nove države. Samo ob sebi

umevno pa je, da se niti nemško-avstrijska niti ogrska država ne morejo smatrati v istem smislu za novo nastale države, kakor na pr. jugoslovanska ali češka. Pa če bi tudi to koncedirali, pride tehtno v poštev vprašanje krivde narodov za vojno in žalostne njene posledice, ter vprašanje, kdo je zmagovalec in kdo premaganec. To pomeni, da bo i pri mirovni konferenci i pri pogajanjih med dediči bivše Avstro-Ogrske treba stati na stališču, da niti jugoslovanska niti češko-slovaška država nista dolžni prevzeti nase kakršenkoli sorazmeren del vojnih dolgov bivše Avstro-Ogrske ter da ne bo krivično, če bo pri končni ureditvi narodekrivce (Nemce in Madžare) ter poražene in njih države zadela razmeroma večja kvota dozdajnih skupnih državnih dolgov nego druge narode in države. Iz tega pa dosledno izhaja, da naša država more za sebe reklamirati vsaj pravico, izbrati si one dele prej skupnih vojnih državnih dolgov, katere bo hotela prevzeti v plačilo in poravnanje.

2. Drugo je, kako rešiti vprašanje državnih vojnih dolgov v razmerju države do svojih državljanov, t. j. vprašanje vojnih posojil; to tembolj, ker je v tem pogledu inozemstvo le v malem sorazmerju upnik bivše Avstro-Ogrske. Gotov del teh dolgov odpade tudi na našo državo, Samo ob sebi umevno je, da je v interesu naše države, skrbeti za to, da bodo zadostno in predvsem zavarovane one kvote avstrijskih in ogrskih državnih dolgov, ki spadajo v območje naše države in tvorijo imetje njenih državljanov. Nujno bi bilo, te zneske ločiti od ostalih državnih dolgov avstrijskih in ogrskih.

O zadostnem zasiguranju bi pa seveda ne moglo biti govora, če in v kolikor bi avstro-ogrski državni dolgovi ne bili prevzeti od nobene nanovo nastalih državnih tvorb, najmanj pa, če bi državljanji naše države bili navezani na tujo državo, obteženo z državnimi bremenmi, o kateri bi bilo vnaprej jasno, da ne bo mogla zadostiti svojim upnikom. Takšni državi bi gotovo bili nemško-avstrijska in ogrska, če bi se nanje navalilo vse breme avstrijskih in ogrskih državnih dolgov, in edino za ti dve državi se v danem slučaju gre. Ne preostane torej naši državi drugo, nego prevzeti iz vojnih državnih dolgov avstrijskih in ogrskih one dele, za katere so v našem državnem ozemlju upniki naši državljanji, če ti deli ne bodo presegli mere tistega, kar naša država sploh more prevzeti.

Treba pripomniti znova, da se gre pri tem edino ali vsaj v prvi vrsti za prevzete pristojne delov avstrijskih in ogrskih državnih dolgov v svrhu plačila oziroma poravnanja lastnim državljanom. To prevzete seveda ne sme biti prejudic za uredbo pravnega razmerja naše države k likvidacijski masi bivše avstro-ogrskje države oziroma k ostankom te države. Iz zgoraj navedenega načela, da za našo državo ne obstoji pravna dolžnost, da bi prevzela nase tudi del vojnih državnih dolgov avstrijskih in ogrskih, pa je tudi čisto lahko izvajati možnost, da si naša država pridrži pravico regresa napram nemškoavstrijski in ogrski državi bodisi glede vseh, bodisi glede nekaterih prevzetih delov avstro-ogrskih vojnih državnih dolgov.

Razmerno olajšanje bremena nemško-avstrijske in ogrske države bo gotovo tudi v interesu naše države, zakaj težko bo zanjo dobro, če bo imela za sosede popolnoma obubožane države; takšni bi pa bili gori navedeni, če bi se nanje navalilo vse breme vojnih dolgov bivše države. Zelo neprijetne posledice tega bi bile; nemožnost rednih vzajemnih trgovsko-gospodarskih in drugih sosednih stikov, nevarnost navala priseljencev, katerih bi se niti z zakonodajnimi in administrativnimi sredstvi ne mogli ubraniti; posebno pa nevarnost, da bi gospodarska in socialna kriza ter prevrati, ki bi bili neizogibna posledica obubožanja, okužili tudi našo državo.

Dalje prihodnjič.

## Misli združnega strokovnjaka o nalogah morebitne skupne zveze vseh zadrug na slovenskem ozemlju.

Bivši združni tajnik g. Miloš Štibler v Celju objavlja v ljubljanskem »Narodnem Gospodarju« zanimiv članek pod naslovom »Za preporod našega združništva«, v katerem se zavzema za ustanovitev enotne združne zveze za vse slovensko ozemlje. O nalogah take zveze razvija naslednje misli:

»Revizija je med nalogami najvažnejša. Ako mislimo, da se osnuje enotna organizacija za Primorsko (Goriška, Trst in Istra), Kranjsko, Štajersko in Koroško, tedaj bi prišlo v poštev okroglo 1000 zadrug. Za revizijo teh bi se potrebovalo krog 10 revizorjev. V zvezi se ustanovi revizijski oddelek z nadrevizorjem kot vodjo oddelka. Uradništvo tega oddelka se bavi izključno le z revizijami. Delo se lahko specializira tako, da se izvežba revizorje za rajfajzovke, za posojilnice mešanega ustroja, za mlekarke zadruge, za nakupne in prodajne zadruge, za razne živinorejske zadruge, za razne strojne zadruge in druge. Oddelek opravi vse uradne vloge, ki se tičejo revizij, in vso korespondenco, osobito glede odprave nedostatkov, ki jih je revizija konstatirala pri zadrugah. Vodijo se vsi za revizije potrebni seznam,

shranjujejo se revizijski zapisniki, pravila zadrug z vsemi spremembami in računski zaključki zadrug. Ravno tako spada v delokrog prirejanje revizorskih posvetovanj, kjer si revizorji menjavajo svoje izkušnje. Za poslovanje oddelka je odgovoren ravnateljstvu, predsedništvu, načelstvu in občnemu zboru zveze vodje oddelka, oddelni predstojnik. Le ta poroča predpostavljenim inštancom.

Drugo skupino nalog bi tvoril pouk, statistika in organizacija. Ta oddelek izdaja pod uredništvom oddelnega predstojnika združni strokovni list. Misli bi se morebiti dalo na dva lista: List z izrecno znanstveno tendenco in poljudno glasilo za široke sloje. Vsekakor bi to moral biti enkrat list, ki se peča samo z združništvom. Nadalje je potrebna perijodična združna korespondenca za informacijo dnevnega časopisja. Oddelek zbira in urejuje statistiko za združništvo celega zvezinega področja. Urejuje zvezino strokovno knjižnico in zbira vse v urad prihajajoče zunanje strokovne liste. Stavi nasvete za izdajanje strokovnih spisov, brošur in knjig. Prireja poučna zborovanja in skrbi za predavatelje. Vršni zvezine poučne dolžnosti napram združni šoli. Pripravlja ustanavljanje novih zadrug in stavi predpostavljenim inštancom tozadevne nasvete. Za poslovanje je odgovoren oddelni predstojnik. Pri mišljenem obsegu zveze bi ta oddelek rabil s predstojnikom vred 2 do 3 uradnike.

V veliki skupni zvezi bi se dal urediti tudi pravni oddelek, ki bi zadrugam nudil pravno pomoč v vseh združnopravnih, osobito pa v davčnih zadevah. Doktor Neudörfer, tajnik Splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadrug, pripoveduje, da je svoj čas kot uradnik zveze avstrijskih nemških šulcedelčevk v enem letu sestavil krog 100 rekurzov v davčnih zadevah. Uspeh rekurzov mu je znan le za manjšino vseh slučajev, a že pri teh so morale oblasti povrniti več kakor 100.000 K na preveč predpisanih in sprejetih davkih. Dr. Neudörfer kot izboren poznavalec davčne prakse napram zadrugam priporoča, da bi morala sleherna zadruga izročiti svoje davčne predpise strokovnjaku v pregled. Ta nasvet je le prepravljen. Ureditev pravnega oddelka z uradniško nastavljenim pravnikom bo neizogibna, ker bo to prineslo zadrugam veliko korist. Zadruga se gotovo ne bodo protivile plačevati za posluževanje pravnega oddelka poseben malenkosten režijski prispevek. Tako bi se na pr. pri uspeh davčnih rekurzih lahko računalo gotove odstotke povrnjenih zneskov. Vodja pravnega oddelka je odgovoren ravnateljstvu, načelstvu in občnemu zboru zveze ter vsem tem o svojem delovanju naravnost poroča.

Nadalje bi bil potreben tarifni oddelek. Zveza preskrbi lastnega tariferja, ki je nastavljen kot uradnik s celodnevničnim delom ali pa se v začetku naredi pogodba za krajšo delovno dobo s kakim priznanim strokovnjakom, na pr. s kakim železniškim uradnikom, ki stroko dobro pozna. Zadruga bi ne vpošiljale le lastnih tovarnih listov v pregled, temveč tudi tovarne liste

svojih zadrušnikov. Poznavatelji tarifne prakse pripovedujejo, da so diference preveč računanih tarifov skoraj da v vsakem slučaju običajne, v mnogih slučajih celo zelo visoke. Osebito glede refakcij se strankam redno vrši velika krivica. Pri splošni zvezi na Dunaju obstoji tak oddelek. Nekatere pokrajinske zveze, na pr. graška, se tega oddelka že redno poslužujejo zase, za članice in za zadrušnike članic. Taka naprava bo pri nas potrebna. Tarifer kot vodja oddelka je v svojem delokrogu samostojen in je odgovoren za poslovanje predpostavljenim inštancam, katerim naravnost poroča.

Velike važnosti bi bil tudi zavarovalni oddelek. Take naprave obstoje na pr pri zvezah Raifajzenove organizacije v Nemčiji, pri nemški zadružni zvezi na Moravskem in drugod. Namen je, skleniti za svoje članstvo ugodne zavarovalne pogodbe za vse vrste zavarovanj v velikimi zavarovalnicami. Režije takega dela se krijejo s provizijami zavarovalnic, to je dobiček zveze. Dobitek zavarovanca pa obstoji v tem, da bo zveza tudi zavarovančeve koristi gotovo bolje varovala, kakor doslej običajni zastopnik ali agent. Stvar se je drugod vsekakor dobro obnesla. V Jugoslaviji se bo to delo dalo s pomočjo zadrug tem lažje uvesti, ker je nujno potrebno, da država zavarovalništvo monopolizira v lastni upravi. Tak zavarovalni oddelek bi moral imeti seveda strokovno izvežbano uradništvo z lastnim oddelnim predstojnikom, kojega odgovornost in dolžnost poročanja je urejena, kakor pri ostalih oddelnih predstojnikih.

Dolžnost zadrugne zveze bi tudi bila, zbirati in upravljati poseben zadržni pomožni zaklad. Namen istega bi bil pomagati pri kakoršnihkoli katastrofah v zadržništvu, osebito pri takih, ki jih niso zakrivile slabe človeške lastnosti. Misel takega zaklada se splošno odobrava, kar dokazuje dejstvo, da nekatere zveze tak zaklad že zbirajo. Toda prispevanje bi bilo treba sistematično urediti. Recimo da vsaka posojilnica pri izplačilu posojila izračuni v ta namen 10 vinarjev za vsakih 100 kron danega posojila, tedaj bi se spravil že lep denar skupaj. Samo raifajzenovke slovenskih zadržnih zvez so izplačale l. 1909 okroglo 20 milijonov kron izposojil in bi po nasvetovanem ključu torej prispevale imenovano leto okrog 20.000 K. Pri šulcedelčevkah bi znesek za tisto leto menda ne bil nič manjši. Primeren ključ bi se dognal tudi za vse druge zadrugne. Tako bi se to delo dalo sistematično urediti, kar bi gotovo ne bilo na škodo zadržništvu. Pomožni zaklad bi upravljal zvezin ravnatelj.

## Kako si mislijo Čehi rešitev valutnega vprašanja?

Predvsem kratko povedano: praktično. V prvi vrsti bodo stavili na mirovni konferenci odškodninske zahteve. Nemci in Madžari jim naj plačajo odškodnine,

s katerimi si bodo ustvarili lastni fundirani denar. Pripravljajo pa se tudi že sedaj na to, da bodo sami brez tuje pomoči nadomestili stari malovredni avstrijski denar z novim, ki bo krit z zlatom in bo imel enako veljavo kakor inozemski.

Ustvarjati hočejo nove gospodarske dobrine. Konsolidirati industrijo, obrt in poljedelstvo. Zunajno trgovino hočejo urediti tako, da bo aktivna: izvažati letno za 4 milijarde blaga, uvažati le za eno milijardo, tako da bi znašal saldo-izvoz 3 milijarde kron, kar bi zadostovalo, da si nakupijo toliko zlata oziroma istovredne predmete, da si fundirajo svoj denar.

V svrhu olajšanja trgovine z inozemstvom si ustanove devizno centralo, ki bo dajala vsakemu importerju denar na razpolago, da plača blago, kupljeno v inozemstvu. Obratno pa bo moral vsak eksporter odstopiti svoje terjatve napram inozemstvu tej devizni centrali. Vsled večjega izvoza bodo Čehi imeli napram inozemstvu več terjatev nego inozemstvo napram njim, češki denar bo vsled tega v inozemstvu najmanj toliko vreden nego tuji (francoski, angleški itd.). S tem se bo vrednost češkega denarja tudi doma povzdignila: papirnati bankovec bo istotoliko vreden ko zlat (10-kronski bankovec = 10-kronski zlat).

V svrhu povzdiga izvoza treba: organizirati industrijo, urediti aprovizacijo industr. delavstva, država mora imeti upliv na cene ter na uvoz in izvoz. Čehi torej stavijo glede ureditve valute svoje upe na povzdigo produkcije in ne na — naredbe.

Tako bo moralo biti tudi pri nas.

## Češki finančni minister dr. Rašin o najbližnjih finančno-političnih nalogah.

K poročevalcu „Narod. listov“ je izjavil dr. Rašin: Glavna stvar je zaenkrat, obdržati vse v nepretrganem toku. Za kake velike finančne načrte še ni ugoden čas, to pa zato, ker še nimamo trdnih mej. Zato tudi ni misliti na kakšne globlje finančne reforme. Tudi ni mogoče uvesti davka na premoženje. Treba pa je skrbeti za ureditev kroženja denarja, ter storiti vse, da se plačila v gotovem zmanjšajo. Na to meri v glavnem ustanovitev samostojne poštne hranilnice, ki bi bila urejena kot banka tako, da se je bo lahko banka posluževala za vsa svoja plačila. Dalje treba ustanoviti žirovno banko, ker avstro-ogrška banka zadnji čas to svojo nalogo nedostavno izvršuje. Narodnemu shromaždeni (drž. zboru) je predložena osnova o nadomestnih plačilnih sredstvih, s katerimi se naj nadomesti, kar manjka današnjim bankovcem, da bi bili sposobni za potrebe trgovine in industrije. Uvajati sedaj novo denarno vrednoto bi bilo predčasno, ker je k temu treba, da se izvede likvidacija dolgov in premoženja bivše avstro-ogrške države.

K temu pa je treba tudi trdnih državnih mej. Zato morajo nadomestna plačilna sredstva začasno tudi biti postavljena na kronsko podlago in nakaznice, ki se uvedejo. se morajo dati zamenjati za bankovce.

Finančna uprava pa mora spremembo denarne vrednote pripravljati in gotovo je, da bo ta vrednota slonela na frankovem sistemu francoskem, ki bo najbolje odgovarjal povojnim trgovskim stikom, ker so celi Balkan, Italija, Francija, Švica, Španska, Portugalska in Belgija že pred vojno spadali k latinski uniji. Gotovo je tudi, da si bo država oskrbela drage kovine, zlato in srebro, kot podlago svoje bodoče denarne vrednote.

Treba je izdelati vsaj približni proračun, da se finančno gospodarstvo spravi v normalni tir. Za najbližnjo dobo ima naša finančna uprava pred očmi velike socialne naloge, spojene naravnost z likvidacijo vojne. Odpomoči treba brezposelnosti. Izvesti treba mirno demobilizacijo. Finančno bi si naša država lahko hitro opomogla, če bi se čim najhitreje plačali vsi neplačani davki in če bi državljanji, ki so poprej napram Avstro-Ogrski delali pasivno resistenco, isto napram svoji narodni državi opustili. Samo navdušenje za lastno državo ne zadostuje za njeno utrjenje in razvoj. Dasi so se odnošaji v tem oziru že zdatno izboljšali, vendar občinstvo ni v polni meri vršilo dolžnosti, kakor je bilo pričakovati.

## Agrarno vprašanje v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Minole dni se je vršila v Zagrebu seja agrarnega poverjenišтва ob navzočnosti 30 članov, med njimi več kmečkih posestnikov, ter ministrov za kmetijstvo dr. Petričića in soc. skrbstvo Korača. Predložene so bile 3 osnove. Sprejeta je bila z veliko večino glasov osnova dr. Poljaka, ki jo je tudi ministerstvo priporočilo. Naloga te osnove so sledeča: V Bosno in Hercegovini kmetje niso več dolžni lastniku zemlje (agu ali begu) plačati takozvani hak. Begi in age dobe odškodnino, ki se ugotovi s posebnim zakonom. Siromašni agi, ki sami obdelujejo zemljo, jo obdrže oziroma dobe odškodnino v zemlji, oni pa, ki zemlje ne obdelujejo, dobe rento v višini doslej dobivanega haka. Vse pravde, ki so izšle iz agrarne odvisnosti in iz neplačanih letnih dolgov za fakultativni odkup kmetov, so ustavljene. Vsi kolonski odnošaji v Dalmaciji in Istri prenehajo. Veleposestva pridejo pod zaporo. Zemlja se bo dala vsem onim, ki jo potrebujejo za obdelovanje. Dokler se to ne prevede, pridejo veleposestva pod enoletni zakup, odškodnina zanje se odredi pozneje. Kaj spada pod pojem veleposestva, se določi s posebnim zakonom. Kar je bilo last prejšnje dinastije, se odvzame brez odškodnine. Vsi gozdovi so državna last. Kmet ima pravico pasti in drvariti v njih. Za ureditev zemljiške reforme se ustroji poseben državni urad. V občinah,

okrajih in višjih upravnih enotah se mora pri volitvah posebno ozirati še na kmečke interese, za nje se ustanove posebni odbori, katerih ustava se naknadno uredi.

Ta osnova je seveda le še osnova in ne zakon. V sedajni obliki gotovo tudi ne more poslati zakon brez izprememb. Odločiti bo imelo državno veče, ki se sestane v kratkem. Seveda bodo pa tudi zakoni, ki jih sklene državno veče, le začasnega značaja, zakaj še le pravilno izvoljena konstituanta bo mogla takšno upravno prevratno socialno reformo v roke vzeti. Tri važna socialna vprašanja bo imela rešiti: socialno zavarovanje, nacionaliziranje in socializiranje industrije ter zemljiško reformo. Pripravljeni še nismo na nobeno, ne upravno, ne strokovno, ne tudi s stališča državnih financ. Predno uveljavimo reforme, moramo si biti na jasnem, kaj hočemo reformirati, kaj odpraviti, kaj na novo ustvariti, kao bo izključen in kdo deležen, in — kje hočemo iskati pokritja stroškov.

Ljudstvo pa reforme pričakuje. Zato bo moralo državno veče nekatera vprašanja že sedaj urediti, če tudi bo trebalo pozneje morda to začasno ureditev v marsičem predelati. Ena najnujnejših reform je zemljiška. Koloni in kmetje v Bosni, Istri in Dalmaciji so reform najbolj potrebni. Seveda tudi koloni na Gorškem. Gotovo pa se bo moralo ozirati na krajevne razmere. Ni vseeno, če ima kdo 300 oralov zemlje recimo pri Vitanju ali pa v Slavoniji. Tudi mora prehod biti polagan, zakaj produkcija in prehrana prebivalstva ne sme trpeti. Kjer je ljudi za naselitev veleposestev dovolj, se lahko razlastitev izvede naglo, kjer to ni, je bolje, da veleposestnik orje s stroji, nego da ostane zemlja neobdelana. Seveda tudi to le začasno.

O stvari bomo seveda govorili še obširneje, kakor hitro bomo imeli pred seboj reformni načrt v celoti.

## Protialkoholna zakonodaja.

(Predavanje dr. Žerjava na taboru »Svete vojske.)

Vrnivši se po dolgi odsotnosti v domovino, sem opazil nenavadno nervoznost. Mislili smo, da so Slovenci najhladnokrvnejši del naroda, a v najresnejšem trenutku je prišla na dan živčna slabost. Povsod se vidi razburjene pogovore, misli se ne vrste logično, sodba je nagla. Živčno bolan je delavec, ki bi navdušen zažigal hišo, ki tudi njemu daje zavetje, kmet, ki ga njegovo delo ne veseli, zlasti pa naše razumništvo, ki le išče, koga bi dalo v nič, a samo ne gane s prstom. Ni medsebojnega zaupanja.

Eden vzrokov živčne bolezni je gotovo alkoholizem. Delozmožnost ljudstva je padla, ko svoji razburjenosti išče utehe v alkoholu, drugi dan pa sitnosti stresa nad vso okolico. Političnih problemov ne bi smele reševati alkoholizirane družbe. Politiko torej ven iz alkohola! Prišli smo tako daleč, da mora politika začeti borbo proti njemu.

Kako bi alkoholizmu z zakoni v okom prišli, o tem govoriti je meni naloženo. Odkrito rečeno: s postavami ga ne uženemo. Najbolje bo, da dozori izobrazba in moralna moč ljudstva tako daleč, da takih zakonov ne bo treba. Danes pa smo v teški bolezni, iz katere brez hudega zdravila sami ne moremo priti. Gnjlombo treba lečiti tudi z operacijo.

Zakon z enim samim paragrafom, ki bi prepovedal vsak užitek alkohola, je pač ideal treznostnega gibanja, a danes ni provedljiv. Če je proti takemu zakonu strast širokih krogov in podprta vrhu tega z dozdevnimi gospodarskimi interesi in če tudi eksekutiva ni dovolj močna, da bi zakon znala do skrajnosti provesti, je uspeh prav dvomljiv. Zato se danes ne izrekamo še za splošen prohibitivni sistem, temveč le zahtevamo, da se v prihodnji ustavi omogoči vsaj sistem »lokalne optacije«, t. j. pozamezni okraji lahko sklenejo potom ljudskega glasovanja mož in žena, da se za gotovo dobo točenje vsega alkohola prepove. Ta sistem se je v Ameriki obnesel in abstinenčna mesta zategadelj gospodarsko niso prav nič trpela.

Poleg teh splošnih prepovedi pa mora ustava omogočiti državnemu in morebitnim pokrajinskim zborom, da sklenejo delne prepovedi (prepoved umetnih opojnih pijač, žganih pijač itd.)

Uprava mora biti pooblaščenca, če nastopijo gotovi pogoji, da same morejo izdati ostre prepovedi alkohola. N. pr. v času vojne, izrednih socialnih nasprotij, stavk, političnih nemirov, volitev, naj bi vlada imela pravico in dolžnost, da zabrani točenje alkohola ali pa da ga vsaj bistveno omeji. V Nemški Avstriji je vsprejet zakon, ki na dan volitve in na dan pred njo prepoveduje točenje opojnih pijač popolnoma.

Do zdaj je država skušala alkoholu škoditi v prvi vrsti z davčnim navijakom. Privijala ga je pošteno, a konsum alkohola zato ni padel. Kot demokrati smo proti užitninskemu davku, ki bi jih radi nadomestili s pravičnim proporcionalnim dohodninskim davkom. Alkohol pa ni neobhoden užitek. Zato se ga lahko podvrže užitninskemu davku in zlasti močno, v kolikor ni zrastle v naravi. Z izredno alkoholno doklado bi mogli podpirati protialkoholno akcijo v šoli in družbi sploh. S tem je samo na sebi dano, da morajo nealkoholne pijače biti glede davka olajšane.

Največ sredstev v borbi zoper alkohol mora zakon nuditi, ko regulira obrt, ki se bavi s točenjem alkoholnih pijač.

Nekateri gostilničarji nezaupno gledajo na to treznostno gibanje. Meni se to zdi le v toliko opravičeno, v kolikor je današnja obrtna praksa potisnila ta stan v težavne razmere. Gostilne so nastale iz potrebe ljudstva, ki je na potovanju in radi posebnih razmer siljeno, da izven doma išče okrepčila. Tudi ne morejo tajiti, da se potrebi po družabnem stiku do znatne meri ugodni v gostilni. Mi vemo, da je stan gostilničarja bil in bo. Promet raste, veseli smo gostiln, ki tujcu

dobro postrežejo. Seveda z breznicami tujkega prometa ne povzdignemo. Če hočemo pijačevanje izgnati, s tem ni še rečeno, da imajo gostilne propasti. Nasprotno: postaviti jih moramo tako, da bode gostilničarski obrt dobro izhajal, ne da bi se moral gostilničar pehati s smrdljivimi pijanci.

To dosežemo pred vsem z znižanjem koncesij. Obstojećih pravic se ne da nikomur jemati, a nove koncesije se naj izdajo le, če se oglase izredno zanesljive in strokovne, povsem izvežbane osebe, in če je potreba zares pereča. Prenos starih koncesij naj se omeji na par izrecno naštetih izjem. Če bi v navadnih krajih brez posebnega prometa gostilna prihajala na 400 do 500 prebivalcev, bi gostilničar pošteno izhajal in bi od njega res lahko kaj zahtevali, zlasti v higienskem oziru. Kjer pa je večji promet, bi se gostilna povrnila na svoj poprejšnji poklic: kuhinja mora postati močan vir njenih dohodkov.

Če odločno preganjamo ponarejene pijače in skušamo umetne pijače sploh zatreti, to tudi ne bo ubilo gostilničarskega obrta.

Seveda povdarjam, da vse omejitve veljajo ne le za gostilne, temveč tudi za prodajo vina in piva v steklenicah.

Obrtna policija mora proti vsem izrastkom alkoholizma brezpogojno nastopiti: Mladini do 16 leta bi sploh ne smeli točiti opojnih pijač. Dopoldan se alkohol ne toči. Žganje, zlasti umetno, treba še posebej omejiti. Naredba ljubljanske vlade je krepak korak k boljšim razmeram.

Polijsko uro obrtna oblast lahko preminja in sicer po konzumu alkohola in razmerah: če je videti znake nezdravega razburjenja, pač treba vaje bolj trdo nategniti.

Točenje pod vejo bi kazalo odpraviti. V soboto zlasti v nedeljo, bi naj bila policijska ura posebno stroga.

Na shod h bi moral biti vsak alkohol prepovedan. Med shode štejem tudi društvena zborovanja.

Kazni naj zadenejo tudi sokrivega gosta. Kazenski zakon ima veliko posla z alkoholom. Danes je popolna pijanost rešitev za zločinca, a za vsako kaznjivo dejanje ti dobro pride, če si bil vinjen. Da zločinec za dejanje, ki ga je zagrešil v popolni pijanosti in nezavesti, ne more biti odgovoren, je gotovo. A kazen, ki ga zadene za pijanost, v kateri je družbi nevaren postal, mora biti vseeno občutna. Treba ga utakniti za nekaj časa v zavod, kjer mora delati. Pijanost kot olajšilna okolnost pa bi odpravil. Obupno je gledati, kako pri sodnih razpravah spravljamo skupaj vrčke in frakeljne, da dosežemo uspeh — oprostitev radi pijanosti.

Pijanost na cesti v pohujšanje in nadiogo okolice je samo ob sebi treba postaviti pod sodnijsko kazen. Prepoved obiska gostilne bi morala biti ena izmed

kazni, potem prisilno delo, zdravilišče in seveda za kroničen alkoholizem kuratela čim preje.

Zlasti hudo je kaznjiva pijanost v službi vseh vrst, a najbolj tam, kjer je službi nevarna za pijanca samega in druge.

Kdor drugega opijani, mora biti soodgovoren. Kdor otrokom daje piti opojno pijačo, zakrivi prestop, kdor mu da žganje, zakrivi zločin, kdor ga upijani, ga treba pred vso javnostjo postaviti v sramoto in dolgo držati v prisilnem delu.

S tem kratkim referatom je podanih le nekaj misli, kako bi si pomagali proti alkoholizmu. Zdaj prihaja v naši domovini doba zakonodaje. Treba nam modernih, dobrih zakonov.

Zato pa je zdaj čas, da gibanje za treznost prevzame široke kroge, da pride v programe zakonodajalcev, zlasti pa v inteligenco, ki bo odločala, ali se bo smel v Jugoslaviji alkoholizem razpasti tako grdo kakor se je pod ranjko Avstrijo.

## Padanje cen.

Odkar je sklenjeno premirje in odkar je ustanovljena naša nova država Slovencev, Hrvatov in Srbov, so začele cene nekaterega blaga padati.

Vzroki so razni. Nekatero blago so v večjih količinah nakupili spekulanti — oderuhi, je držali skrito v svojih skladiščih in čakali, da cene še narastejo in da je potem prodajo z velikim dobičkom, ko tega blaga ne bo na trgu, a povpraševanje veliko. Ti vojni dobičkarji so se prestrašili, ko se je bližal mir, in v strahu, da bo enako blago začelo dohajati iz inozemstva in da bo vsled tega cena padla, so vrgli blago na trg, da dobijo vsaj še denar, ki so ga sami izdali za nakup. Drugo blago je nehala armada rabiti za vojne potrebe in oskrbo milijonov vojakov, in tudi to blago se je začelo kazati na trgu, kjer je vsled tega nastala konkurenca in padanje cen. Drugo blago zopet so oblasti našle pri trgovcih in prisilno mu je bila znižana cena. Padle so cene svinj, ponekod na 6—7 K žive teže, padle so cene blaga n. pr. v Hrvatski in Slavoniji, deloma, ker je bil zabranjen izvoz.

Ali bodo cene padle še bolj in ali se vrne čas cen pred vojno? Na to vprašanje lahko mirno odgovorimo z: ne. Niti ne bodo cene neprestano padale, niti ne pride še kedaj do tega, da bi za 1 K kupili blago, ki smo ga dobili za isto ceno pred vojno. To pa enostavno iz razloga, ker notranja vrednost krone kot papirja avstro-ogrske banke ne bo nikdar več imela vrednosti krone izza časa pred vojno. Vprašanje je še, kako se bo končno napravil račun z avstro-ogrsko banko, t. j. pod kakimi pogoji se razide in zaključí poslovanje. A ravno od usode avstro-ogrske banke je zelo odvisno vprašanje cen blaga z ozirom na papir-donar. Srbija je še sredi novembra plačala za 100 K

51 dinarjev, danes samo še 40 dinarjev. Italija pa je že novembra plačala za 100 le K 40 lir. Obe državi pripadeta latinski konvenciji in vrednost dinarja je bila v mirnih časih enaka vrednosti lire. Vsekakor bo minilo še nekaj mescev, predno se reši vprašanje valute, s tem pa je v zvezi tudi cena blaga. Ko se izpraznijo sedajne zaloge blaga in ga bo trebalo uvažati iz inozemstva, je gotovo, da bo cena blaga odgovarjala vrednosti denarja, ki bo pri nas upeljan, a ta bo v primeri z današnjim papirnatim denarjem avstro-ogrske banke drag. Zato naj bi sedaj vsak izrabil padanje cen in se preskrbel z blagom, ker je vrednost osobito onega blaga, ki ga bo trebalo uvoziti iz inozemstva, sedaj mnogo stalnejša nego vrednost papirnih bankovcev avstro-ogrske banke, ki jim cena v inozemstvu vedno bolj pada. Rešiti se teh papirjev in si nabaviti blago, potrebno v gospodarstvu, priporočamo vsakumor. Posebno je dobro, si sedaj naročiti gospodarske potrebščine ter ne čakati na to, da bi cene padle. Opozarjamo posebno, da je padla cena galici in žveplu. Kdor si to sedaj naroči, se mu še lahko dobro izplača.

## † Valentin Žun.

Zopet je kruta smrt ugrabila enega najboljših naših ljudi. V soboto 19. novembra 1918 je umrl finančni svetnik v Ljubljani, g. Valentin Žun. Njegovo ime v slovenskem svetu ni bilo toliko znano, kakor bi zaslužilo, zato naj mu s temi vrsticami postavimo skromen spomenik.

Rojen je bil leta 1873 pri Smledniku kot sin revnih kmetskih starišev in je torej umrl v najlepši moški dobi. Gimnazijo je pohajal v Kranju in v Ljubljani in absolviral pravne študije na Dunaju. Potem je vstopil v finančno konceptno službo na Kranjskem ter služboval kot davčni referent v Črnomlju, Litiji, Radovljici in v Logatcu. Od tu je na lastno prošnjo prišel v finančno ministrstvo na Dunaj, toda zrak ni prijal njegovemu rahlemu zdravju, zato je prosil nazaj na Kranjsko in je do smrti z malim presledkom v Kočevju služboval v Ljubljani pri finančnem ravnateljstvu.

Valentin Žun je bil eden prvih in najplodovitejših narodnogospodarskih pisateljev. Že kot dijak se je marljivo pečal s študijem narodnega gospodarstva in finančne vede in je zato tudi vstopil v finančno službo, da bi tu bolje uveljavljal svoje znanje. Najprej je priobčeval narodnogospodarske članke v »Gorenjcu«, ko je bil ta še v naprednih rokah in je Žun služboval v Radovljici. V knjigah Mohorjeve družbe je jako poljudno opisal različne nove davke, zlasti osebne. Bil je tudi sotrudnik »Slovenskega Pravnika« in »Slovenskega Naroda«, toda le z gospodarskimi članki. Tudi v »Slov. Trgovskem Vestniku« je bil najboljši in najplodovitejši sotrudnik in njegovi članki so se odlikovali po temeljitosti in zlasti poljudnosti. Ni je bilo stroke v narodnogospodar-

ski vedi, o kateri bi Žun ne pisal. V lanski aprilski številki je napisal članek »Novemu času naproti!«, v katerem opozarja na naloge, ki čakajo naše produktivne stanove in denarne-zavode v Jugoslaviji. H koncu pravi: »Slovenski, jugoslovanski trgovec, na razpotju si! Pred teboj se odpira daljnje, daljnje polje; tvoje, čeprav dalekovidno oko, ga ne more pregledati. Nov čas vstaja zate in tvojo podjetnost. Prosta ti je pot med jugoslovanske brate, Slovence, Hrvate in Srbe. Krepko nastavi! Z junaki je sreča!« In ta mož ni doživel Jugoslavije, ki si je je tako vroče želel!

Žunovo glavno delo je »Osnovni nauki o narodnem gospodarstvu«, ki je izšlo leta 1908 v založbi Narodne knjigarne v Ljubljani na 327 straneh. Je to prva knjiga te stroke v slovenskem jeziku in ima zlasti kot učna knjiga o vseh pojmi narodnega gospodarstva neprecenljivo vrednost, zlasti zaradi svoje poljudnosti. V marsičem je sicer danes zastarela, toda druge knjige nimamo, ki bi jo mogli dati Slovencu, ki se želi poučiti o splošnem narodnem gospodarstvu, v roke.

Prav poljudno in razumljivo je spisana njegova brošura »Dohodnina«, ki je izšla leta 1914 v drugem natisu v založbi Katoliške bukvarne. Knjiga je razširjena v tisočih izvodih po Slovenskem in služi kot jako dober pripomoček pri sestavljanju napovedi za dohodnino.

Leta 1913 je izdal Žun »Obdačba pridobitnih in gospodarskih zadrug«, katero brošuro je založila Kmetška posojilnica ljubljanske okolice. Knjige ne rabijo samo naše zadruge, ampak tudi uradniki, ki se pečajo z odmero davka, kajti zaradi njene umljivosti jo lahko porablja lajik kakor veščak.

Poleg tega ima Žun še veliko rokopisne ostaline; med to pristojbinski zakon, ki tudi še ni bil obdelan v slovenščini, železniške tarife itd. Bil je res izredno marljiv in plodovit, le da naše razmere še niso bile take, da bi ga kak založnik vspodbujal ali mu zalagal knjige. V vseh strokah narodnogospodarske vede je oral ledino, toda časi za to še niso prišli; slovenski narod je potreboval učne knjige, za izdajo znanstvenih del, zakonov še ni bilo denarja in odločujoč je bil — nemški tekst zakonov.

In radi tega, ker je oral nehvaležno in še neobdelano ledino v slovenskem slovstvu, ni bilo njegovo ime kot pisatelj znano v našem slovstvu in tudi ne cenjeno, kot bi moralo biti. Velika škoda je zadela naš narod z Žunovo smrtjo, odvzet nam je dober ljudski pisatelj in veščak na narodnogospodarskem polju.

## Kmečke pravice v Srbiji.

Poglejmo, kakšne so kmečke pravice v Srbiji, s katero smo se sedaj združili v eno državo.

Tudi v Srbiji je, kakor pri nas, najštevilnejši n<sup>o</sup> k mečki stan. Ker pa je bila Srbija prosta tujec

gospodarstva, se je tudi najbolj brigala za svoje kmete. Prvo delo Srbije, ko se je osvobodila turškega jarma, je bilo, da je dala narodu zemljo. Zato je država odkupila vsa veleposestva, ki so bila v rokah Turkov, ter ga razdelila med kmete. Kmetje so polagoma odplačevali državi odkupnino, ki jo je država plačala Turkom. Mnogi niso odkupnine čisto izplačali, ker jim je država temeljem sklepa srbske narodne skupščine (državnega zbora) dolg odpustila. V Srbiji ni danes niti enega veleposestva (vlastelinstva) ter nobenega kmeta, ki bi še imel kaj plačati za zemljo, katero je dobil od države. V propali Avstro-Ogrski pa je bilo do njenega propada še vse polno davščin za odkupnine za kmečko osvoboditev.

Srbija pa je šla še dalje in se je pobrigala za to, da kmetu nihče ne more zemlje vzeti. Srbija misli tako: zemlja pripada narodu (kmetu). Zato sta se sklenila dva važna zakona: prvi zabranjuje kmetom, podpisovati menice, drugi zakon pa določa, koliko najmanj mora kmet zemlje imeti. Ta najmanjša posest znaša šest oralov (juter) zemlje, poljedeljsko orodje, dva vola ali konja, kravo s teletom, nekoliko svinj in ovac, hrano za obitelj in živino za leto dni. Tega imetja kmet ne sme zadolžiti, niti mu ga ne sme kdo prodati za dolg.

Toda kmet seveda potrebuje kredit; da lahko pride do cenega kredita, je ustanovila Srbija posebno državno banko pod imenom: uprava fondov. Iz te banke dobivajo kmetje posojila na odplačilo (hipotečna posojila na amortizacijo). Poleg tega dajejo manjša posojila tudi kmetijske zadruge, katere v to svrhu podpira država. Te zadruge so jako razširjene, vodijo jih kmetje.

Še ena naprava je v Srbiji, kakoršne ni nikjer na svetu, prekrasna in dobra ustanova za siromašne ljudi. To je „občinski koš“. Po zakonu o občinskih koših mora dajati vsaki kmet od svojega žita svoji občini za njen koš toliko, kolikor občina odredi. Ko je ta „koš“ poln, se hrani kot rezerva za silo ter se iz nje deli žito poštenim in vrednim siromakom v slučaju pomanjkanja. Država je vzela žito iz občinskih košev, seveda proti plačilu, in je imela dovolj hrane za vojsko in reveže, pa je seveda tudi to bilo kmetom, ki so imeli dovolj žita, prav, ker ni bilo rekvizicij.

Še en dober zakon imajo v Srbiji. Ako je kak kmet utrpel škodo vsled požara ali na kak drugi način in se ne ve, kdo je kriv, mu povrne škodo občinska blagajna, torej vsi skupno. Zaradi te naprave seveda vsakdo pazi, da ne naredi drugemu škode, ker bi jo moral tudi sam odplačevati. To je mnogo pripomoglo, da je ljudstvo v Srbiji pošteno in vestno, in zato Srbi niso mogli nikdar razumeti onih naših zapeljanih ljudi, ki so kradli in ropali tuje imetje.

Razume se, da v Srbiji ni zakonov glede lova in podobnih, pod katerimi naše ljudstvo toliko trpi.

Sedaj smo Slovenci, Hrvati in Srbi v eni državi. Kmečke pravice, kakoršne so v Srbiji, dobe vsi kmetje v Jugoslaviji, ako hočejo. V srbski narodni skupščini, ki je sklepala gori navedene zakone, so bili častitljivi ljudje, ki so kmeta smatrali svojim bratom in mu dali dobre zakone. Naj bo tako tudi pri nas, naj zavlada pravo bratstvo med vsemi, ki delajo, torej med kmeti, delavci, meščani in šolano gospodo, pa bo dobro. Poleg bratstva pa mora vsakdo priznati tudi narodno jedinstvo, t. j., da smo Slovenci, Srbi in Hrvati eden edinstven narod in da nam mora biti usoda ena in ista — pa bo Jugoslavija dežela pravičnosti, svobode in enakosti, narod bo pa srečen in zadovoljen, ker bode v državi vladala narodna pravica, to se pravi: za ves narod bo veljalo pravo, da so si pred zakonom vsi ljudje enaki, kmetje bodo imeli svoje pravice, delavci in meščani bodo imeli delavske in meščanske pravice, šolana gospoda pa bo vršila narodne službe, katere rabi vsak narod in vsaka država. Tako je prav in pošteno!!

Iz „Glasnika“.

## Izdelovanje poljedelskih strojev v Jugoslaviji.

Z ustanovitvijo Jugoslavije prihaja na njo važno vprašanje, kako odpomoči pomanjkanju poljedelskih strojev, kateré so večinoma uvažali Nemci in Madžari v naše kraje in na ves Balkan. Kaže torej ustvariti tvornico poljedelskih strojev, da smo neodvisni od dovoza teh iz tujine. Pomislimo, da le Balkan sam je iz Nemčije uvažal letno za visoke milijone poljedelskih strojev. Zakaj bi moralo biti tako naprej? Vse te dobičke imamo lahko sami med seboj in ni treba čakati na dovoz iz tujine. Kakor mi znano, nimamo v Jugoslaviji niti ene večje tvornice za poljedelske stroje. Zato je treba ustanoviti podjetje v velikem obsegu, katero bi bilo v stanu naše potrebe po poljedelskih strojih vseh vrst vsaj deloma kriti. V prvi vrsti je tukaj poklicana vlada, da bi ustanovitev tega podjetja na vsak način podpirala, dalje kmetje, gospodarska društva, posamezniki in denarni zavodi, ki naj bi se v polni meri udeležili vpisovanja delnic. S tem bi bili deležni:

1. Dobro naloženega denarja, kateri bi se jim stalno in dobro obrestoval.
2. Kot delničarji bi imeli pravico na znižane cene za stroje.
3. Zadruga, katere bi za svoje člane naročale stroje, bi bile deležne navadnih popustov (rabat), kateri bi prišli v korist zadrugam.

O dobrem stanju podjetja ni dvomiti, ker so vse delniške družbe na Češkem zaključile svoje račune z dobrimi dobički in izplačevale 6 do 7 odstotkov dividende. Konkurence se nam ni treba bati, ker vzlic temu, da bi se ustanovila tukaj še ena družba, imeli bi še obe preveč naročil, ker je med vojno nastalo po vseh

državah tako pomanjkanje poljedelskih strojev, da bodo za dolgo časa konkurenčne države komaj lastnim zahtevam zadostile. Predstavljam si le grozovito veliko Rusko, Ukrajino, Poljsko, ves Balkan itd., kjer ni danes niti enega pluga celega. Kdaj bode vse to nadomeščeno? Pomislimo na agrarne reforme Češke, Poljske, Ruske, kjer se bode rabilo veliko strojev za male kmetovalce, katerim se razdeli zemlja veleposestev. Isto je pričakovati pri nas. Dalje je dolžnost učiteljev kmetijskih šol, da učence in ljudstvo na predavanjih o rabi in koristi, dobičkonosnosti strojev temeljito pouče. Tvornica sama bi skrbela za vršitev tečajev o rabi strojev, bi uprizarjala ogledne in tekme strojev, bi dajala svoje stroje na razstave in sploh povzdignila naš kmetijski stan v korist države in kmetovalca. Ako bi naše ljudstvo začelo rabiti stroje, bi bila vsa poljedelska dela preje in bolj poceni gotova, ker bi nam nadomeščali drage delavne moči. Potem bi šele imel kmet veselje za pridelovanje, katerega se posebno na slovenskem ozemlju kot izgubonosne panoge ogiba. Ako bi prideloval več žita, imel bi več slame za steljo, več boljšega gnoja in s tem v zvezi vsega več. S pomočjo poljedelskih strojev moderno, dobro obdelavana zemljišča bi v kratkem pripomogla do setve sladkorne pese in ustanovitve sladkornih tovarn. Množina potrebnega kapitala in mesto ustanovitve bi se določilo na seji ustanovnega odbora. Zato prosim jugoslovanske strokovnjake, kapitaliste itd., za izraz svojega mnenja.

Fran Malasek,  
strokovni učitelj kmetijske šole na Grmu.

## Dvignite kmetijstvo!

Naši starodavni predniki so živeli v zadrugah. Niso imeli velike države, ker niso čutili potrebe. Ljudje so bili poštene, pravični; ljubili so svojo prostost in tudi drugih. Spoštovali so drug drugega in privoščili tudi drugim to, kar so sami imeli in želeli. Ke pa niso bili združeni v veliki državi, se niso branili skupno proti svojim sovražnikom, ampak vsak posebej in tako so podlegli drug za drugim organiziranemu nasprotniku.

Tako približno se godi danes kmetskemu stanu sploh in slovenskemu še posebno. Eden se ubija in skrbi zase in svojo domačijo, drugi razdira, kar so predniki postavili. Za skupne stanovske težnje nima smisla in zato podlegamo drugim organiziranim stanovom in strankam. Da je kmetski stan glavni in steber vsaki državi, to pravijo že od nekdaj in povsod. Vojna leta so to potrdila in dokazala. Vzlic temu je še na jako nizki stopinji, kar se tiče kmetijskega obrata in pa kmetskega življenja. Življenje na kmetih le ne more biti tako prijetno, kakor si marsikdo misli. Dokaz je, da že veliko let zapuščajo najboljše moči, in ne samo delavci, ampak kmetski sinovi in hčere rodno grudo. Vzroki so veliko trpljenje, mali zaslužek, delo ne traja



do gotove določene ure, kakor v tovarni, slaba kuhinja (živež), slabo stanovanje, oziroma ležišča, malo družabnega življenja, veselja in prijetnih zabav posebno za mladino itd. Vsi ti nedostatki izvirajo iz pomanjkanja splošne in deloma strokovne izobrazbe.

Splošna izobrazba: Bolj ko je človek neveden in neizobražen, tembolj je prepričan, da ve vse, kar mu je potrebno. To je zanesljivo merilo. Pod boljšo splošno izobrazbo za kmeta se ne zahteva, da bi moral biti učen. Zadostuje, če pride do trdnega prepričanja, da je vsak človek nadomestljiv, eden nikdar veliko ne zna, dva vedno več kot eden, da je splošna izobrazba temelj osebne sreče, zadovoljnosti in podlaga nadaljni strokovni izobrazbi.

Izobražen človek se nikdar ne dolgočasi. Če ni družbe, vzame dobro knjigo in se pogovarja oziroma posluša najbolj umne osebe svojega naroda. Izobrazba dovede človeka do samostojnega mišljenja in prepričanja, da ljubi in stremi za vsem, kar koristi njemu, družini, sosedu, stanu, narodu, človeštvu in se izogiblje vsemu, kar bi enemu ali drugim škodovalo.

Spoznajmo torej, da je izboren učitelj neprecenljive vrednosti sploh in posebno za okolico, kjer deluje, zato zasluži največje spoštovanje. Slab učitelj je velik škodljivec, mogoče ne radi zla, katerega bi napravil naravnost, ampak zaradi vsega dobrega, kar bi bil lahko storil, pa ni. Dobre šole, oziroma dobri zmožni učitelji so podlaga vsega napredka, podlaga prave splošne in strokovne izobrazbe. Zastavimo vse sile, da si jih priborimo in vzgajimo!

Strokovna izobrazba: Po drugih krajih najdemo dosti kmetov s strokovno izobrazbo, celo z visoko šolo. Pri nas so redki. Naši fantje pač obiskujejo kmetijske šole, pa večinoma iščejo potem službe. Veliko jih najdemo pri pošti, finančnih, orožnikih itd., samo tam ne, kamor spadajo, v prvi vrsti na domačiji. Napredek kmetijstva obstoji v tem, da kmet manj trpi, boljše živi in stanuje, več in boljše blago prideluje in pridelke dobro prodaja. Da se to doseže, je treba izboljšati kmetijstvo. Izboljšanje ene zanemarjene kmetije zahteva od posameznika skoro vse človeško življenje. Posameznik izboljšuje le počasi in s težavo svojo kmetijo. Skupno gre hitreje, ceneje in lažje.

Koliko že trpe in zamude časa ponekod z mlačvo na cepe! Mlatilnica s človeško gonilno silo so pravcati stroji za trpinčenje ljudi. Mlatilnica na vozni bencinski motor gre k vsakemu posameznemu posestniku in omlati in očisti v enem dnevu več žita, kakor štirje pridni mlatiči na cepe v dveh tednih.

Sejalni stroji porabijo tretjino, do polovice manj semena kakor ročna setev, žito bolje uspeva, več obrodí, ne poleže. Ti stroji so porabni le za bolj velike njive. Pri nas imamo še marsikje njive raztresene v malih krpah po celi okolici. Kmet ima žito vsejano na petih do desetih različnih kosih, namesto skupno na enem. Zlaganje (komasacija) zemljišč je eden važnih

pogojev kmetijskega napredka. Dvajset do štirideset posestnikov bi obdelovalo potem skupno svoje polje lahko s stroji in vsemi najnovejšimi pripomočki tako, kakor da bi vsa zemlja bila last enega naprednega veleposestnika.

Zbrati in pretehtati moramo vsa sredstva, ki bi vedla hitreje do cilja, to je do izboljšanja kmetijstva. Če bi se nam zdelo potrebno med drugim n. pr. visoko obdačenje strokovne nevednosti, nesposobnosti, trmo-glavosti, starokopitnosti, naj se izvrši z namenom, da pride zemlja sčasoma v vedno boljše roke!

Glavno sredstvo pa je združenje vseh kmetov v kmetijskih družbah. Le-te bi nastopale potem v imenu stotisočev kmetov in dosegle, kar posameznikom ni mogoče.

Fr. Goričan.

## O redilni in zdravstveni vrednosti vina.

Medicinske izkušnje so pokazale, da vino ne le ni škodljivo, ampak da je najzdravejša in najboljše pijača, edina, ki je obenem redilno, zdravilno in obrambno sredstvo ter pri tem dobro tekne. Podpirati porabo vina, pomeni boj proti alkoholu, proti čaju in kavi, ki uničujejo človeški rod ravnotako kakor nesrečno žganje-pitje. Lekarnarji rabijo vino, da napravijo neprijetna zdravila bolnikom okusnejša. Snovi, ki jih vsebuje vino (alkohol, kisline, glicerín itd.) so izvrstna razkrojevalna sredstva za medicinske preparate. Največkrat se rabi vino s 14 stopinjami alkohola, kateremu se prida še 10 odst. sladkorja.

V medicinskem oziru se rabi vino ne le za notranjo porabo, ampak tudi za zunaj z lepim zdravilnim uspehom: za vribanje pri omedlevici ali zadušenju, pri vnetju porebnice, pri zaapnenju žil in pri bruhanju; pri nalezljivih in kožnih boleznih kot hladilo, pri sifilitičnih izpuščajih kot antiseptično sredstvo za obveze. Učenjak Arnauld ga je rabil uspešno pri raku na jeziku. Zacelenje ran pospešuje vino zelo. Takozvani „samaritanski balzam“ za rane in opekline se dela z vinom. Že od nekdanj se rabi vino, ki vsebuje mnogo tanina, za zdravljenje ran. Že grški zdravnik Hipokrat in njegovi učenci so rabili to sredstvo, istotako učenjaka Hugues in Bruns v 13., Mondeville v 14. stoletju. Tudi angleški zdravniki so rabili za celenje ran vino, samo da ga v novejšem času dajejo v manjših količinah. Delins in Schrock sta rabila vino za ustavljanje krvi. Tudi alkohol se rabi za celenje ran. Pri zastrupljenjih se rabi vino z velikim uspehom, ker pospešuje izločenje strupenih snovi skozi ledvice. Mnogi kirurgi (n. pr. Bachetta) dajo 15 minut pred operacijo bolnikom 60—100 cm<sup>3</sup> vina, da preprečijo oslabeledost po narkozi. Mnogi zobozdravniki priporočajo pri slabih zobeh vino izpiranje.

Pri prehrani slabokrvnih, bledičnih ljudi je rabiti staro rdeče vino, ker vsebuje mnogo organskih železninskih spojin, ki se dajo asimilirati; ravno tako pri osebah, ki trpe na slabosti in počasnem utripanju žil. Mnogi zdravniki so prepričani, da se zavleče zdravljenje slabokrvnih ljudi, če se jim odreče vino. Vino dovaja okrepčitev potrebni mineralne snovi v lahko prebavljivi obliki. Izpolnjuje torej tri namene: je pijača, redilna snov in zdravilo in se lahko rabi pri večini bolezni. Profesor Riche, predsednik medicinske akademije v Parizu, je izjavil o bordeaux-vinih, da so zaradi svoje povprečne množine alkohola in ekstraktne snovi ter zaradi velike množine tanina in male množine kisline pripravna, služiti kot krepčila prve vrste, ki ne dražijo in utrujajo želodca.

Mnogi zdravniki so tudi mnenja, da vino vzbuja živčne vzole v telesu, ker pomirja organizem. Mnogi zdravniki ga rabijo tudi proti revmatizmu, navalu krvi v glavo in pri vročini. Pri neurastenikih (na živcih bolnih) se meša rdeče vino z vodo; z njim se ubijajo dušik vsebujoče strupene snovi.

Za zdravljenje srčnega vnetja priporoča dr. Stokes porabo žganja, za razne druge bolezni vino in konjak. Pri napadih omedlevice se rabi šampanjec. Pri škrofulozi se rabi rdeče vino, katero vsebuje mnogo fosforne kisline. Proti skorbutu se z uspehom jemlje vino, ki vsebuje mineralne in organske kisline. Francoski zdravnik Bouchardat navaja tozadevno kot dokaz sledeči dogodek: V južnih vodah sta bili usidrani dve križarki: ena francoska in ena angleška. Francosko moštvo je k vsaki jedi dobilo po čašo bordeaux-vina, angleško je pa pilo le destilirano vodo in alkohol; vse angleško moštvo je obolelo na skorbutu, med francoskim pa nihče. Neorganske sestavine, osobito kalijeve soli v vinu, so v tem slučaju izpopolnile hrano. Pri škrlatici, rdečici, kozah itd. mnogi zdravniki predpisujejo z vodo mešano vino ali lahek grog. Pri sladkorni bolezni dobro služijo stara rdeča vina z veliko množino tanina.

Vino se torej lahko rabi v večini slučajev, samo ne pri maščobnosti, obolenju želodca in čreves in pri ledvičnem vnetju.

## Izdelovanje skroba v gospodinjstvu.

Skrob (štirka) je snov, ki se nahaja v obliki drobnih zrn v celicah rastlin, zlasti v njih semenu (žitju) in tudi v nekaterih gomoljih ter plodih. V izločitvi skroba od drugih sestavin skrobnih rastlinskih delov obstoji izdelovanje skroba, ki se je v času pred vojno vršilo v tvorniških podjetjih, dasi so prej, enako kakor milo, izdelovali skrob tudi doma.

Za izdelovanje skroba rabimo v prvi vrsti riž, pšenico, turščico in krompir. Riž sedaj ne prihaja v poštev, ker ga nimamo. Iz pšenice skrob doma izde-

lovati ne gre, ker ga je težko ločiti od rastlinskega kleja. Tudi iz turščice skrob doma delati ne gre, ker delo ni enostavno in je to rokodelstvo, ki se ga mora razumeti. Najlažje se dela skrob iz krompirja, ki sicer ni tako lep in bel kakor rižev ali pšenični, a njegova nekoliko temna barva se izboljša s pridevkom plavila.

Skrob iz krompirja se dela doma takole:

Sirov krompir, ki bodi popolnoma zrel, se olupji in temeljito opere. Olupljen sirov krompir se na en ali drug način prav temeljito zdrobi, najbolje je, če se ga nastrga ali z navadnim strgačem (ribežnom) zdrobi v kolikor mogoče redko kašo. Kaša sirovega krompirja se potem izpira, oziroma gnete z vodo, da se loči krompirjeva celičina od skroba, čegar zrnja pridejo v vodo. Zmes od krompirjeve kaše in vode se potem preceja skozi prav fina sita in končno skozi kako dovolj redko tkanino. Mleku podoben precedek se pusti v posodi vstaviti, čisti skrob je na dnu, tuje snovi se vstavijo nad skrobovo plastjo in na vrhu je voda. Voda se previdno odlije, zgornja nečista plast se vnovič z vodo temeljito premeša in ponovno izpira in preceja, dočim je spodnja plast skoraj čisti krompirjev skrob, ki se na primeren način posuši in ki je prav dober skrob za domačo porabo.

To je kratko navodilo izdelovanja krompirjevega skroba doma in je seveda potrebna praktična izkušnja, če naj se pride do uspešnega domačega izdelovanja krompirjevega skroba.

Z ozirom na kakovost krompirja da 100 kilogramov sirovega krompirja 12 do 18 kilogramov čistega skroba. Pri izdelovanju skroba se seveda krompir ne sme kuhati in tudi dobljeni skrob se ne sme sušiti v vročini, ker vročina izpremeni skrob v lepilo (krajster).

Še boljši, t. j. lepši in popolnoma bel skrob se da doma narediti iz domačega, to je pitomnega kostanja. Olupljen kostanjev plod se namaka nekaj ur v vodi, potem se prav fino zdrobi, n. pr. se na navadnem strgaču (ribežnu) nastrga. Tako dobljeni kaši se primeša toliko vode, da nastane ne prerediti močnik. Ta močnik se s čistimi rokami, ki niso nič mastne, dobro pregnete in potem precedi skozi kako ruto. Odcejeno skrobovo goščo se zopet dene v svežo vodo in na posled odcedi. Prilivanje sveže vode in odcejanje skroba je potem toliko časa ponavljati, da končno odteka čista voda. Nato se dobro odcejen skrob razprostere po kaki gosti beli tkanini, da se na zraku dobro posuši. Pri sušenju skroba je paziti, da ne pride blizu prah ali saje. Posušen kostanjev skrob je hraniti v zaprti posodi. Prav narejen skrob iz žlahtnega kostanja je tako dober kakor najfinejši, pred vojno kupljeni; saj so v starih časih nune v samostanih svoje kolarje in avbe skrobale edinole z doma izdelanim kostanjevim skrobom, ki so bili na glasu zaradi lepe, bele barve in velike togosti svoje poskrobane noše.

Iz divjega kostanja se dela skrob na enak način, toda nima lepe barve in ni posebno poraben, če se ga

ne zna dovolj obeliniti, kar je pa zelo težavno in le s posebnimi pripravami mogoče. Po »Kmetovalcu«.

## Priredba občne pridobnine za leto 1918.

Kakor znano, je priredba pridobnine v zmyslu avstrijskega zak. o oseb. dav. teoretično zamišljena tako, da se porazdeli zakonito določena celokupna svota („glavna svota“, prim. §11 zak.) najprej na „davčne družbe“, ti delni zneski, takozvani družbeni kontingenti, pa potom repartitije na davkoplachevalce. Želeč zvišati glavno svoto je bivše avstrijsko finančno ministrstvo to delo za leto 1918 toliko časa odlašalo, da ga je končno prehitel državni preobrat. Naši vladi je bilo toraj rešiti vprašanje, ali naj izvrši za svoje področje lastno kontingencijo ali pa si na drug način pomaga iz zadrege, ki se je pojavila vsled omenjene zamude.

Načelno bi bilo gotovo voliti prvo pot. Težkoče izpeljave so pa deloma nepremagljive — laška okupacija in negotovost političnih mej na Koroškem in Štajerskem! — deloma pa so v sedanjih razmerah, ko še nedostaja statističnih in podobnih stvarnih pripomočkov, tako velike, da bi se itak že hudo zakasnela priredba zavlekla še za precejšen čas, ko bi se kontingencije resno in temeljito lotili, ne pa je vzeli kot gole formalnosti, da se zadosti črki zakona. Iz tega razloga se je naša vlada v polnem soglasju z mnenjem, ki se je izrazilo tudi od ugledne strani, stoječe izven finančne uprave, odločila za to, da za leto 1918 opusti kontingencijo, ki sama po sebi ni ravno najboljši plod avstrijskega davčnega zakonodajstva. S kontingencijo pa odpade obroč, ki veže ves mehanizem priredbe, in ker je korenita reforma v tako kratkem času tudi izključena, ni preostajalo drugega, kakor da se priredba za leto 1917 kolikor mogoče obdrži tudi za leto 1918.

V to svrhu določa naredba (Uradni list št. 377) da je v občeh predpisati pridobnino s tistim zneskom, kakor za leto 1917. Ker se je pa odmera za to leto izvršila z ozirom na obratne razmere l. 1916 in ta podstava v posameznih slučajih ne bo več odgovarjala zahtevam pravične in enakomerne porazdelbe davka, dovoljuje naredba, da se izjemoma na predlog davkoplachevalcev ali pa, ako davčno oblastvo spozna to za potrebno, uvede nova priredba, ki bodijo za njo mero-dajne obratne razmere l. 1917. Davkoplachevalci, ki se žele poslužiti te možnosti, morajo pa vložiti predpisano pridobninsko izjavo in sicer najpozneje do 17. t. m. Sicer njih predloge ni več treba upoštevati. Za vse druge odpade ta za leto 1918 pridobninska izjava in priredbeno postopanje sploh izvzemši da je davčno oblastvo to izredno dovolilo.

## Naredbe Narodne vlade SHS v Ljubljani.

### Naredba celokupne narodne vlade SHS v Ljubljani o zaposlovanju invalidov.

1. Vojni invalidi imajo, če so sicer sposobni za dotično službo, prednost pri podelitvah služb v vseh javnih uradih in v vseh tistih podjetjih, zavodih, uradih (tudi občinah) in obratih, ki so pod državnim nadzorstvom, ali pa jih država podpira.

Prav tako imajo tudi vojni invalidi in njih svojci prednost pri podeljevanju koncesij po državni upravi, takisto pri oddaji tobačnih zalog in tobakarn. V tem primeru daje država po potrebi tudi primeren kredit, ki ga odmeri in izplača finančna uprava; le-ta določi tudi način in rok vrnitve dovoljenega kredita.

2. Vrhutega so vojnimi invalidom, če so za dotično službo sposobni, nekatera službena mesta izrečno pridržana, in sicer:

a) vsa mesta slug in paznikov (tudi vratarjev) v vseh javnih uradih, sodiščih, kaznilnicah, šolah, občinah, zavodih in obratih, katere država ali nadzoruje ali podpira. Nadalje so jim pridržana vsa mesta državnopravdniskih funkcionarjev izven sodišč pri sodnih dvorih.

b) Dve tretjini vseh prostih službenih mest pisarniških uradnikov, poduradnikov in pomožnih pisarniških moči.

Ta pridržek tudi velja, ako je služba samo začasna.

3. Vsaka oblast, vsak urad, obrat in zavod, ki oddaja službe, pridržane vojnimi invalidom, mora sestaviti seznamek teh pridržanih službenih mest, ga od časa do časa po potrebi dopolniti in v prepisu predložiti svojemu poverjeništvu, kakor tudi poverjeništvu za socialno skrbstvo.

4. Kot pravoveljavna legitimacija invalidova velja listina, s katero je bil za takšnega spoznan.

5. Vsak invalid je upravičen, prositi pristojno oblast za službeno mesto, ki je ali pa šele bo izpraznjeno. V tem zadnjem primeru je treba take prošilce vpisati v posebne seznamke; te mora sestavljati vsaka oblast, ki razpolaga s službenimi mesti, navedenimi pod točko 2. Prosilcu naj se da potrdilo o izročni prošnji s številko upravičenih prošnikov, zaznamovanih že pred njim.

6. Kadar se oddaja službeno mesto, pridržano vojnimi invalidom, se mora to javno razglasiti in določiti je treba primeren rok za vlaganje prošenj. To razglasilo se sme opustiti, kadar so upravičeni prosilci že predzaznamovani in se izpraznjeno mesto podeli enemu izmed njih.

7. Invalidi, ki so že pred svojo invalidnostjo imeli službena mesta, katera so sedaj njim pridržana, ali glede katerih imajo prednost, so upravičeni do zahtevka,

da se jim ta ali enaka mesta zopet podele, če dokažejo z zdravniškim spričevalom, da so vsaj delno že zmožni vršiti službo.

8. Vojni invalid, ki prosi za službo, mora priložiti svoji prošnji tudi eventualno potrebne dokaze, da ima vse pogoje za zaproseno službeno mesto, oziroma posvedočiti, da jih doseže v določenem roku. Dokazati mora tudi, da je državljan SHS. Glede fizičnih zmožnosti je merodajno zdravniško mnenje.

9. Kadar je pri podelitvi služb izbirati med več invalidi, naj se po možnosti sprejema tisti, ki je bolj invaliden in potreben.

10. Pridržane službe se upravičencem, ki doslej še niso služili, podelijo le v prvi službeni stopnji.

11. Ako se je pridržano službeno mesto oddalo nepravilno, poverjeništvu lahko podelitev razveljavi, razen če so od dne podelitve pa do časa vložitve pritožbe minili že trije meseci.

12. Pravico prednosti vojni invalid zgubi:

- a) ako se ji prostovoljno odreče,
- b) ako je vsled kazenske obsodbe izgubil volilno pravico in pravico do javnih služb.

13. Vsem zasebnim zavodom in obratom, zlasti bankam, denarnim zavodom, akcijskim in delniškim družbam in zadrugam, se nujno priporoča, da trajna mesta slug, vratarjev, pisarniških in manipulacijskih uradnikov, korespondentov, stenografov, strojepiscev, poduradnikov in pomožnih pisarniških moči razpisujejo v slovenskih dnevnikih in pri njih podelitvah dajo prednost vojnim invalidom. Država se bo na to ozirala pri oddaji koncesij in privolil, nadalje pri državnih nabavah in drugih prilikah. Pri sleherni davčni napovedi imajo posamezniki, kakor tudi zasebni zavodi, obrati in podjetja navesti število invalidov, ki jih zaposlujejo.

Vsi uradi se pozivljejo, da sistematizirana službena mesta, ki niso zasedena, v kolikor se sploh ne razpuste, nemudoma razpišejo, vpoštevajoč določila te naredbe.

Ta naredba dobi moč z dnem razglasitve.

### **Razglas, s katerim se vojaškotaksni obvezanci pozivljejo v zglasitev.**

Na podstavi zakona z dne 10. februarja 1907, drž. zak. št. 30, se morajo vsi vojaškotaksni obvezanci do prestanka svoje vojaškotaksne obveznosti javiti občini, ki imajo v njej dne 1. januarja tistega leta svoje bivališče.

Oprostilo od dohodninskega davka ali od službene nadomestilne takse, ki ga je pričakovati po svojem 1600 K ne presežajočem dohodku ali iz drugih razlogov, ali ki je nastopilo v prejšnjem letu, ne oprosti od dolžnosti zglasitve.

Zglasitev se sme izvršiti pismeno ali pa ustno.

Pismena zglasitev se izvrši tako, da se pošljeta na občino dva zглаševalna formularja, po vseh rubrikah popolnoma in resnično izpolnjena s čitljivo pisavo. Zглаševalni formularji se dobivajo pri okrajnem glavarstvu in pri občinskem predstojništvu (pri mestnem

magistratu) brezplačno. Pošiljatve zglasitev so poštnine proste.

Zглаševalni formularji so urejeni tako, da se zganejo in naslovijo ter brez pismenega zavoja oddado na pošto.

Ustne zglasitve vpiše občina v oba zглаševalna formularja.

Zglasitve, ki se izvrše s posredovanjem tretje osebe, ne odvežejo tistega, ki se je dolžan zglasiti, od odgovornosti, da izpolni njemu naloženo zaveznost.

Tistim, ki so se dolžni zglasiti, pa predpisane zglasitve ne izvrše pravočasno ali pa jo izvrše v bistvenih točkah nepopolno, se sme naložiti globa do 50 K. Vojaškotaksni obvezanci, ki v svojih zglasitvah vedoma zakrivate zamolčitve ali neresnične napovedi, se kaznujejo, v kolikor dejanje ne utemeljuje čina, ki ga je po občnem kazenskem zakonu kaznovati kot kaznjivo dejanje, z globo do 500 K in ob posebno obtežujočih okoliščinah do 1000 K. Kadar glob ni mogoče izterjati, se izpremene v zaporne kazni.

Vrhutega ima politična oblast pravico, da takrat, kadar se zglasitev ne izvrši pravočasno ali kadar se izvrši nepopolno, na podstavi znanih podatkov ali podatkov, ki se uradoma doženejo, takoj določi vojaško takso.

### **Naredba poverjeništvu za trgovino in industrijo, dogovorno s poverjeništvom za kmetijstvo, glede umetnih gnojil.**

Vsa umetna gnojila (kostna moka, kostni superfosfat, dušičnato apno), ki se izdelujejo v območju Narodne vlade SHS, so pod zaporo. Tvornice umetnih gnojil morajo do vsakega prvega dne v mesecu poverjeništvu predložiti izkaz one množine umetnih gnojil v celih vagonih (po deset ton), katere upajo izdelati v mesecu, ki nastopi za mesecem tega naznanila. Poverjeništvu za kmetijstvo bo skrbelo za enakomerno razdelitev umetnih gnojil ter odreja:

Vsa umetna gnojila, ki prihajajo iz inozemstva v celih vagonih, razen surovih kalijevih gnojil in kalijeve soli, se zasezajo.

Poverjeništvu za kmetijstvo se glede cene umetnih gnojil dogovori s tuzemskimi in inozemskimi tvornicami umetnih gnojil. Enakomerna porazdelitev je poverjena »Slovenski kmetijski družbi v Ljubljani«, ki sme izdajati prevozno dovolitev za cele vagone po tuzemskih železnicah. Izvoz umetnih gnojil iz območja Narodne vlade SHS dovoljuje edino le-ta.

Ta naredba je veljavna od dne razglasitve v Uradnem listu; prestopki se bodo kaznovali po min. naredbi z dne 28. aprila 1918, drž. zak. št. 357 z globo do 20.000 K in z zaporom do šestih mesecev.

### **Klanje konj na kmetih.**

Veterinarskemu oddelku za kmetijstvo se je izporočilo od zanesljivih strani, da na kmetih, posebno

v kamniškem okraju, pogostoma koljejo konje, ki si jih je prilastil ta ali oni. Največ koljejo take konje, ki so jih kmetovalci izmed klateških vojaških konj ujeli zato, da si priskrbe za kmetijska dela delavne konje, ki pa jim sedaj, ko so si že preskrbeli boljših, ne ugajajo več in se jih hočejo iznebiti.

S tem početjem se dela na blagu, ki je last Narodne vlade SHS, velika škoda, tem večja, ker izgube ne bo mogoče nadomestiti tako hitro. Zato se ljudstvo opozarja na to, da je tako početje prepovedano. Pripominja se, da so vsi konji, ki jih posestniki niso prevzeli proti gotovemu plačilu, edino le last Narodne vlade SHS v Ljubljani; zakol takih konj je torej strogo prepovedan in kazniv. Razen tega je zakol konj dovoljen le v javnih klanjnicah pod živinozdravniškim nadzorstvom. To nadzorstvo pa je zakonito predpisano zaradi tega, ker so pri konjih razširjene različne nalezljive bolezni, posebno smrkavost, ki se prav lahko prenesejo tudi na ljudi.

#### **Naredba poverjeništvu za kmetijstvo o varstvu lova na divjačine in o ribji lovi.**

Vsi dosedanji zakoni, vse naredbe in rzsodbe najvišjega upravnega sodišča prejšnje avstrijske države, oziroma dežel, ostanejo v veljavi, dokler Narodna vlada SHS ne ukrene kaj drugega.

Zakupi in pravice do lova na divjačino in do ribje lovi so v veljavi; zato se prebivalstvo nujno svari, naj v nobenem oziru ne poseza v dotične dejansko obstoječe pravice.

Vse poklicane oblasti (okrajna glavarstva, županstva, orožniki) se nujno pozivljejo, naj izvršujejo vse veljavne zakone, naredbe in predpise v varstvo lova in ribje lovi, naj zasledujejo prestopke ter zoper krivce uvajajo predpisano postopanje.

#### **Naredba poverjeništvu za kmetijstvo o varstvu poljščine in poljedelstva.**

Vsi dosedanji zakoni, vse naredbe in rzsodbe najvišjega upravnega sodišča prejšnje avstrijske države, oziroma dežel, ostanejo za območje Narodne vlade SHS v veljavi, dokler ta vlada ne ukrene drugače.

V veljavi so zlasti vsi zakoni, ki se tičejo varstva poljščine, čuvalnih organov za deželno kulturo, lovstva in tatinskega lova, povračila škod, storjenih po lovu in divjačini, varstva poljedelstva zoper škodo po gosenicah, hroščih in drugem škodljivem mrčesu, zatiranja predenice, varstva ptičev itd.

Podpisano poverjeništvu nujno pozivlje kmetovalce in vse prebivalstvo, naj se strogo ravnajo po predpisih, ki so veljavni za varstvo poljščine in poljedelstva.

Vse poklicane oblasti (okrajna glavarstva, županstva, orožniki) se nujno pozivljejo, naj izvršujejo vse veljavne zakone, naredbe in predpise v varstvo poljščine in poljedelstva, naj zasledujejo prestopke ter zoper krivce uvajajo predpisano postopanje.

#### **Naredba poverjeništev za notranje zadeve, za finance, za kmetijstvo in za pravosodstvo o deželni komisiji za promet z zemljišči.**

Kot deželna komisija za promet z zemljišči v zmislu § 11. cesarske naredbe z dne 9. avgusta 1915., drž. zak. št. 234, posluje za ves okoliš višjega deželnega sodišča SHS v Ljubljani (točka V, št. 1, naredbe celokupne vlade z dne 14. novembra 1918., št. 111, Uradni list št. 11) deželna komisija za promet z zemljišči v Ljubljani.

Ako se zemljiškknjni predlog do razglasitve te naredbe še ni vložil, odločuje deželna komisija za promet z zemljišči v Ljubljani tudi o vseh pritožbah zoper ukrepe, ki so jih izrekle komisije za promet z zemljišči po 31. oktobru 1918., čeprav sta o pritožbi morebiti že odločili deželni komisiji v Gradcu ali v Celovcu.

Kot posredovalnici v zmislu § 2. ministrske naredbe z dne 30. decembra 1917., drž. zak. št. 3 iz leta 1918., poslujejo odslej izključno le še Zadružna zveza, registrovana zadruga z omejeno zavezo v Celju, za okoliš okrožnih sodišč v Celju in Mariboru v njiju vsakokratnem obsegu, nadalje Zadružna zveza, registrovana zadruga z omejeno zavezo v Ljubljani, in Zveza slovenskih zadrug, registrovana zadruga z omejeno zavezo v Ljubljani, za vse ostalo okrožje višjega deželnega sodišča SHS v Ljubljani.

#### **Naredba poverjeništvu za prehrano o najvišjih cenah za nadrobno prodajo prasičje masti in prasičjih izdelkov.**

Poverjeništvu za prehrano razglašja:

Za nadrobno prodajo prasičje masti in prasičjih izdelkov domačega izvoza se določajo za vse pokrajine v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani nastopne najvišje cene za kilogram: nescvrta mast 22 K, scvrta mast 30 K, prekajena slanina 25 K, sveže prasičje meso 14 K, prekajeno prasičje meso 18 K, prekajena glavina in parkeljci 8 K, kranjske klobase, dobro posušene 24 K.

#### **Oddaja ameriškkih ključev in korenjakov.**

Narodna vlada SHS, poverjeništvu za kmetijstvo, naznanja vinogradnikom, da se bodo spomladi l. 1919. iz državnih zalog na Kranjskem oddajali ameriškki ključi (reznice) in korenjaki (bilfe, sajenke) po nastopnih pridelovalnih cenah:

25 K za 1000 ključev in

60 K za 1000 korenjakov.

Ta cena se more znižati samo, če je prosilec dokazano ubog. Cepljene trte, ki so zaradi prošlega mrzlega in deževnega poletja zaostale v rasti, se leta 1919. ne bodo oddajale.

Razen navedenih cen morajo prejemniki trt plačati še 1 K ovojnih stroškov za vsakih 100 trt, ako jih ne prevzemo nezavitih na oddajnem prostoru.

Prevozne stroške (voznino) morajo plačati prejemniki. Prosilci za ključe ali korenjake se morajo zgledati najkasneje do dne 15. februarja 1919. naravnost pri vinarskem nadzorniku B. Skalickem v Kandiji pri Novem mestu ter obenem navesti, koliko in kakšnih trt potrebujejo.

Ključi in sajenke se oddajajo v ta namen, da z njimi vinogradniki zasade svoje lastne vinograde. Zaradi tega je vsako trženje ali vsako drugo ravnanje iz dobičkarstva s temi trtami najstrožje prepovedano. Kdor bi prestopil to prepoved, izgubi za vselej pravico, da bi dobival trte iz državnih trtnic.

#### **Naredba poverjenišтва za prehrano o najvišjih cenah za kralne prašiče.**

Za kralne prašiče se določajo nastopne najvišje cene za kilogram žive teže:

1. za špeharje, to je za prašiče nad 100 kg teže, ki imajo približno vsaj 30% od žive teže špeha, po 10 do 13 K;

2. za pršutarje, to je za prašiče od 60 do 100 kg žive teže, nadalje za prašiče nad 100 kg teže, ki očitno nimajo 30% od žive teže špeha, torej niso špeharji, po 9 do 11 K;

3. za merjasce brez ozira na težo po 6 do 7 K.  
Ta naredba dobi moč z dnem razglasitve.

#### **Naredba poverjenišтва za prehrano o določitvi najvišjih cen za nadrobno prodajo govejega in telečjega mesa.**

Za nadrobno prodajo govejega in telečjega mesa se določajo za vse pokrajine v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani nastopne najvišje cene: goveje meso, sprednje K 6'20 za kg s priklado; goveje meso, zadnje K 8'— za kg s priklado; loj K 6'— za kg; jezik K 8'— za kg; pljuča K 1'20 za kg; telečje meso, I. vrste K 10'— za kg s priklado; telečje meso, II. vrste K 9'— za kg s priklado.

### **Zadružne in gospodarske novice.**

Ovoj in kazalo za leto 1918 smo priložili današnji številki.

**Davščina od čistega dobička štajerskih hranilnic v prid deželnemu ubožnemu fondn.** Ena slov. štajerskih hranilnic poroča, da ji je dež. vlada v Gradcu predpisala od dobička za leto 1915 omenjeno davščino, in vpraša, ali je obvezana plačati pravilno odmerjeni znesek. Narodna vlada SHS v Ljubljani smatra to zadevo za likvidacijsko vprašanje, ki je bo rešila sporazumno z deželno vlado v Gradcu, in pozivlje za to prizadete zavode, naj s plačilom počakajo do nadaljnega obvestila. Oblastvom in uradom se zaukazuje, naj politične eksekucije v prid ti davščini (§ 5 zak.) začasno ne izvršujejo. Če pa preti prizadetim zavodom v poedinih slučajih eksekucija izven ozemlja SHS, naj

takoj zaprosijo intervencije deželne vlade SHS v Ljubljani.

**Zaloge hmelja v Savinjski dolini.** V Savinjski dolini imajo velike množine hmelja, vsled česar so pridelovalci stopili v stik s francoskimi trgovci, ki ponujajo 1800 frankov za meterski stot. Naša vlada pa je izvoz hmelja zabranila. Po našem mnenju bi bila dolžnost vlade, da izvoz takih predmetov, ki jih imamo v izobilju, dovoli, zlasti v ententne države, ker bi se s tem izboljšala naša valuta.

**Novi kolki in novi železniški vozni listki** so se vsled naredbe poverjenišтва za finance z dne 14. prosinca 1919 št. 290 začeli izdajati s 15. prosincem 1919. Za obmejne sodne kraje štajerske in koroške so se v svrhu, da se prepreči uvoz starih kolkov iz Nemške Avstrije, določili glede veljave in zamenjave starih kolkov sledeči termini: Stari kolki izdaje 1910 se popolnoma razveljavijo z dnem 15. svečana 1919; prodajalci kolkov kakor tudi privatne stranke lahko zamenjajo stare kolke proti novim brezplačno v času od 15. svečana do vštetelega 28. svečana 1918. Od dne 28. svečana 1919 dalje je glede razveljavljenih kolkov izključena vsaka zamenjava ali povrnitev. Za druge okraje in glede voznih listkov veljajo termini označeni v zgoraj navedeni naredbi poverjenišтва za finance (Uradni list).

**Izvoz živil in gospodinskih potrebščin iz Jugoslavije** je še vedno strogo prepovedan. Blago, ki se ga skuša izvažati brez dovoljenja, se zapleni in zapade brez odškodnine v korist države. V posebnega ozira vrednih slučajih smejo pristojna okrajna glavarstva dovoljevati izvoz manjših množin. Prošnje je vlagati pri pristojnih okrajnih glavarstvih, (v Mariboru pri mestnemu magistratu) in ne pri prehranilnem komisarijatu v Mariboru, ker ta več ne obstoja. Ozira se le na utemeljene pismene prošnje, katerim je priložen pisemski ovitek z natančnim naslovom in znamke za odgovor ter potrdilom občinskega urada, da so podatki resnični. V prošnji je natanko navesti, kaka živila in koliko naj se dovoli, od kod so ta živila, in za koga se namenjena.

**Zveza industrijalcev na slovenskem ozemlju SHS** se je 9. tm. osnovala v Ljubljani.

**Službeni kurz krone** je 40 dinarjev za 100 K. Na curiški borzi je padla vrednost krone na 28 centimov.

**Po žigosanju bankovcev.** Finančni krogi cenijo po dozdej znanih rezultatih žigosanja, da kroži v Jugoslaviji bankovcev v veljavi kakih 5 milijard kron.

**Kranjsko tvornico železnine in ključavničarskega blaga** v Kamniku je kupilo »Hrvatsko dioničarsko društvo za trgovinu željezom v Zagrebu«, ki spada v področje hrvatske Zemaljske banke v Osijeku. S tem je to podjetje prešlo v domače roke. Tovarna je imela dosedaj 260 delavcev. Novi lastniki podjetje znatno povečajo in je preosnujejo v veliko industrijo za železno blago.

**Utesnitev prometa z govejo živino.** Naredba poverjeništvu za kmetijstvo z dne 30. dec. 1918, Uradni list št. XXIX, s katero se je proglasil promet s plemensko govejo živino in z govejo živino v gospodarske namene prostim, se razveljavlja. Glede prometa s plemensko govejo živino veljajo odslej vsa ona določila in predpisi, ki veljajo za klavno živino. Nakup in prodaja plemenske živine se sme vršiti le s posredovanjem vnovčevalnice za živino in mast v Ljubljani, oziroma njenih zaupnikov, vendar pa slednji niso upravičeni, zahtevati in pobirati nikake pristojbine za svoje posredovanje.

**Izprememba lovskih kart za Štajersko.** Poverjeništvu za kmetijstvo Narodne vlade SHS v Ljubljani je 21. tm. izdalo sledečo naredbo: Ker bo potrebno izdelati enoten lovski zakon za vse območje države SHS, a se ta čas še ne ve, kakšen obseg bo imelo to območje, se začasno izpreminja le § 44. lovskega zakona za Štajersko z dne 21. septembra 1906. glede izdaje in veljavnosti lovskih kart. Izdajajo se le lovske karte za ozemlje SHS na Štajerskem, veljavne za koledarsko leto 1919, in sicer: a) za najemnike in lastnike lova karte s pristojbino po 6 K; b) za povabljenе goste karte, veljavne le 14 dni, s pristojbino po 6 K; c) za lovske paznike karte s pristojbino po 3 K. Lovske karte, izdane lani in prejšnja leta, ostanejo še v veljavi, in sicer tiste, ki so bile izdane v mesecih od januarja do junija, le do dne 1. jan. onega leta, v katerem bi potekle; za tiste, ki so bile izdane v mesecih od julija do decembra, je doba podaljšana do konca tistega leta v katerem bi potekle.

**Konzumno zadružništvo na Poljskem.** Pred kakimi 10 leti je bilo na Poljskem (Ruskem Poljskem) 670 konzumnih zadrug s 66.540 člani, leta 1918 pa 2011 s 176.000 člani. Največ jih je prirastlo v letih 1917/1918.

**Rusko zadružništvo** se je tekom vojne naravnost neverjetno povzdignilo. Nekoliko milijonov Rusov je danes združenih v zadrugah, ki imajo svoje središče v centralni vseruski zvezi. Nameravata se ustanoviti dve visoki šoli za zadružništvo v Moskvi in v Petrogradu. Razvoj nam kažejo sledeče številke:

	1. jan. 1915	1. jan. 1918
Kreditnih zadrug . . . . .	14.350 . . .	16.500
Konzumnih zadrug . . . . .	10.900 . . .	25.000
Kmetijskih društev . . . . .	5.000 . . .	6.000
Kmetijskih zadrug . . . . .	1.650 . . .	2.400
Mlekarskih zadrug . . . . .	2.700 . . .	3.000
Zadrag za domačo industrijo in drugih . . . . .	600 . . .	1.500
Skupaj . . . . .	35.200 . . .	54.400

Najbolj so narastle konzumne zadruge.

**Pomen srebra v narodno-gospodarskem oziru.**

Pred vojno je bila cena srebru v primeri z zlatom zelo nizka in je trajno padala. Dočim je bilo razmerje od l. 1801 do 1850 kakor 1 : 15'65, l. 1890 kakor 1 : 19'75

in leta 1908 kakor 1 : 38'64. Neposredno pred vojno leta 1913 se je cena srebru nekoliko izboljšala in je stala kakor 1 : 34'16. Padanje cene srebra je povzročila prememba srebrne valute v zlato, tako v Nemčiji in v skandinavskih državah. Naenkrat je bilo na trgu dosti srebra, ker se je kovanje srebrnih novcev omejilo, zato so se pa kovali zlati novci. Še bolj pa je padla cena srebra leta 1973, ko je takozvana latinska konvencija (države Francija, Belgija, Švica in Italija, pozneje tudi Grška in Monako) prenehala kovati srebrni denar. Nadalje je padla cena srebru tudi zaradi tega, ker se za tehnične potrebe zlato veliko bolje uporablja kakor pa srebro. Vsled padanja vrednosti srebra so mnoge države, ki so ga imele velike zaloge, zelo mnogo izgubile, predvsem Zedinjene države v Severni Ameriki, Francija in Nemčija. Dandanes se je pa položaj bistveno izpremenil. Vsled poplave bankovcev je cena srebra zelo poskočila in brez dvoma bo srebro kot plačilno sredstvo zopet zadobilo svojo prejšnjo veljavo, vsled česar se bo zopet dvignilo njegovo pridobivanje. One države, ki so svoj čas vsled padanja vrednosti srebra mnogo izgubile, bodo zopet prišle na svoj račun, če imajo še dosti srebra. Koliko srebra imamo v naši Jugoslaviji, danes ni mogoče reči. Gotovo pa je, da je ves srebrni denar izginil iz prometa in da so ga pri nas vsi, ki so prišli do njega, spravili na varno. Zlasti mnogo ga je po deželi. Preden se končno uredi vprašanje našega papirnatega denarja, bo gotovo važno ugotoviti, koliko srebra imamo v naši državi, kajti srebro bo zelo uplivalo na ureditev cen življenjskih potrebščin na eni strani, na drugi strani pa na dobavo in uvoz surovin. Videti je, da bo srebro igralo zopet znatno vlogo v narodnogospodarskem življenju vseh držav.

**Rok za sklepanje o računskem zaključku podjetij in zadrug,** ki so bile do 31. dec. 1918 oproščene dolžnosti, da sestavijo bilanco, je podaljšan do 30. jun. 1919.

**Vse konjerejce in posestnike konj** se v lastnem interesu opozarja, da je vsaka kupčija s konji, ki so bili last bivše armade, strogo prepovedana. (Uradni list št. 20 z dne 10. dec. 1918). Oškodovani bodo kupci, ker se na protipostavne kupčije ne bode oziralo, proti prodajalcem se pa bode uradno postopalo. Vsak izvoz konj čez deželne meje je istotako zabranjen.

**Posestnikom, ki so naročili svoječasnno trte in sadno drevje** pri bivšem deželnem odboru v Gradcu, se naznanja, da dobe naročniki za trte v najkrajšem času obvestilo, koliko trt in katere vrste se jim je dodelilo. Ker je naročnikov za cepljene trte zelo veliko, ni mogoče posameznikom dodeliti z ozirom na majhne zaloge več kakor 300 komadov cepljenk. Amerikanskih korenjakov še je pa precej na razpolago. Kdor želi take v nadomestilo za cepljenke, naj javi potrebo, čim prej podpisanemu nadzorništvu. Drevesa je razdelil že bivši deželni odbor v Gradcu in nima podpisano nadzorništvo nobenega vpliva na to razdelitev. Le glede

nakazanja dreves iz bivše celjske deželne drevesnice se jamči dotičnikom, da dobe nakazano število dreves. Razven že dodeljenih ni nobenih drevesc več na razpolago. Zato se tozadevnim prošnjam nikakor ne more ugoditi. Nadzorništvo SHS za vinarstvo in sadjarstvo v Mariboru: Puklavec.

»Urad za pospeševanje obrti države SHS v Ljubljani« se imenuje odslej dozrajni »zavod za pospeševanje obrti na Kranjskem«. Upravlja ga »obratni svet«, ki sestoji iz: poverjenika za javna dela in obrti; enega člana, ki ga imenuje minister za trgovino; ravnatelja urada za pospeševanje obrti; ravnatelja drž. obrtne šole v Ljubljani; združnega referenta urada za pospeševanje obrti; prvega tajnika trg. in obrtne zbornice; enega zastopnika obrtnega nadzorništva v Ljubljani; 12 članov obrtnikov ali obrtnih veščakov, 6 članov — zastopnikov veleobrti, 6 zastopnikov delavstva.

**Visoka gospodarska šola.** V Zagrebu se bo osnovala v doglednem času kmetijska visoka šola. Zastavno se prizna gospodarski šoli v Križevcih značaj visoke šole.

**Slovenska trgovsko-obratna zbornica v Ljubljani** je v svoji zadnji seji ugotovila, da imajo slovenski trgovci, industrijalci in obrtniki napram erarju bivše monarhije 23,604.242 kron terjatev.

## Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

### Kose

7 in 8 pesti imamo sedaj na razpolago. Ker pridejo jako poceni, prosimo takojšnjih naročil. Zložene bodo v zaboje po 100 komadov. Stanejo iz skladišča komad 3 krone.

### Špaga in žveplo.

Na razpolago je izvrstna konopljinna špaga za pletenje vrvi in žveplo za sode.

### Umetna gnojila.

Zadružna Zveza v Celju posluje kot razdeljevalnica umetnih gnojil v političnih okrajih Celje, Slovenjgradec, Konjice in Brežice. Za enkrat je na razpolago apneni dušik. Tega je treba hitro naročiti.

### Modra galica.

Sprejemamo naročila na modro galico po K 6 — za jeden kilogram. Včlanjene zadruga vabimo, da naroče skupno za vse združnike.

## Vabilo na občni zbor Hranilnice in posojilnice pri Sv. Jurju ob Taboru

registrovane zadruga z neomejeno zavezo

ki se bode vršil v nedeljo, dne 23. februarja 1919 ob 9. uri dopoldne v posojilniških prostorih št. 2.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobrenje letnega računa. 4. Čitanje revizijskega poročila ter ukrepi vsled taistega. 5. Slučajnosti.

HRANILNICA IN POSOJILNICA SV. JURIJ OB TABORU, registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Karl Florjan m. p.

Ferdo Risenstein m. p.

## Vabilo k občnemu zboru

Hranilnice in posojilnice v Št. Pavlu pri Preboldu

kateri se vrši v nedeljo, dne 23. februarja 1919 ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Št. Pavel pri Preboldu dne 13. febr. 1919.

HRANILNICA IN POSOJILNICA  
V ŠT. PAVLU PRI PREBOLDU

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

## Vabilo na občni zbor

ki se vrši v nedeljo, dne 16. februarja 1919 popoldne ob 3. uri v zadružni pisarni z nastopnim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobrenje računskega zaključka za leto 1918. 4. Prečitanje revizijskega poročila. 5. Volitev načelstva in računskega pregledovalca. 6. Slučajnosti.

## Hranilnica in posojilnica v Gotovljah

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Franc Baš, načel. namestnik. Franc Malgaj, načelnik.

## Vabilo na občni zbor Posojilnice v Trbovljah

registrovane zadruga z neomejeno zavezo

ki bode v nedeljo, dne 23. svečana 1919 ob 3. uri popoldne v posojilniškem uradu.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo rač. preglednika. 3. Odobritev računov. 4. Razdelitev čistega dobička. 5. Volitve načelstva. 6. Volitve rač. preglednika in namestnika. 7. Slučajnosti.

Trbovlje, dne 9. svečana 1919.

Josip Moll, načelnik.